

Profesor MUDr. Karel Urbánek, CSc., slaví 80 let

Karel Urbánek, nestor novodobé české a slovenské neurologie, oslaví letos 80 let. Narodil se 16. června 1937 v Trenčíně na Slovensku do rodiny vrchního drážního inspektora; od jara roku 1939, po návratu rodiny na Moravu, pak vyrůstal v sousedství brněnského Obilního trhu. V Brně také na gymnáziu v ulici Tábor (tehdy „jedenáctileté střední škole“) maturoval. V roce 1955 byl přijat na Lékařskou fakultu Masarykovy univerzity, kde promoval *summa cum laude* v roce 1961. Svou profesní kariéru nastartoval na základě umístění jako lékař neurologického oddělení prostějovské okresní nemocnice. V roce 1966 byl na základě úspěšného výběrového řízení přijat na místo sekundárního lékaře Neurologické kliniky LF UP a FN Olomouc, kterou dodnes neopustil. V roce 1971 se zde, opět na základě úspěšného výběrového řízení, stal odborným asistentem.

Na klinice se Karel Urbánek profiloval nejen jako vysoce kvalifikovaný lékař a pedagog, ale také jako vynikající klinický výzkumník. Jako první autor v České republice publikoval práci na téma nemoci „Moya-Moya“, kterou diagnostikoval u českého chlapce, v roce 1967 jako jeden z prvních na celém světě aplikoval tzv. indirektní trombolitikum při léčbě ischemické cévní mozkové příhody. Společně s Gerhardem Waberžinkem studovali fenomén „megadolichobasilaris“, s prof. E. Klausem společně pracovali na problematice bazilární imprese. Věnoval se nejen neurologii jako solitérní disciplíně, ale i tématům na pomezí neurologie a dalších oborů. Popsal široké spektrum neurologických projevů u systémového lupusu, na toto téma pak v roce 1980 obhájil disertační práci s názvem Neurologické projevy lupus erythematodes disseminatus. Docentem byl z politických důvodů jmenován až koncem roku 1989, habilitační práci obhájil v roce 1991. Profesorem neurologie byl jmenován v roce 1993.

Karel Urbánek se stal v „annus mirabilis“ 1989 zástupcem přednosty Neurologické kliniky LF UP a FN Olomouc, v roce 1991 byl jmenován přednostou – v pořadí čtvrtým. Klinikou od té doby začal profesně i kulturně měnit tak, aby mohla obstát nejen ve světle probíhajících změn ve společnosti, ale i v mezinárodním vědeckém a výzkumném kontextu. Věnoval se budování a rozvoji lé-

čebných a vědecko-výzkumných center kliniky. Vedle cévních onemocnění mozku se jeho mimořádné pozornosti těšily další oblasti: neurodegenerativní a demyelinizační onemocnění. Pro diagnostiku a léčbu cévních a demyelinizačních onemocnění založil a vybudoval vysoce specializovaná centra a podporoval v nich intenzivní výzkumnou činnost. Nepochybně patří i mezi iniciátory výzkumu v oblasti neurodegenerativních onemocnění, kterým v roce 2000 věnoval svou minimonografii, ve které jako první v českém písemnictví zavedl deskriptivní termíny pro degenerativní proteinopatie nervové soustavy. Jako první studoval možnosti využití stanovení hladiny cystatinu C v likvoru pacientů s degenerativními onemocněními CNS, publikační výstupy tohoto výzkumného tématu se staly podkladem mj. dvou významných amerických patentů na poli likvorové diagnostiky neurodegenerativních onemocnění. Profesor Urbánek je autorem či spoluautorem více než stovky původních prací v českých i zahraničních periodících, jeho práce byly citovány v renomovaných zahraničních učebnicích i monografiích (*Handbook of Clinical Neurology*, *Lehrbuch der Neurologie*, *The Spine* atd.) K nejvíce citovaným publikacím patří mj. Urbánek K. *Lupus erythematodes disseminatus und neurologische Symptomatik. Pathogenetische Beziehungen* (*Dtsch Med Wschr* 1971;96:390–4), Klaus E, Urbánek K. *Zur Frage der angiographischen Vertebralisbefunde bei der basilären Impression* (*Fortschr Röntgenstr* 1972;116:378–85) a Urbánek K, Jansa P. *Cellular Inflammatory Response: Findings in Patients With Neurological Diseases* (*Arch Neurol* 1974;30:372–4).

Mnoho sil věnoval Karel Urbánek resuscitaci časopisu Česká a slovenská neurologie a neurochirurgie, jehož byl v letech 1995–2004 šéfredaktorem. Po smutné periodě, kdy byl časopis společností prakticky opuštěn a téměř přestal vycházet, z něj udělal respektované národní periodikum, a v roce 2001 dokonce dosáhl zařazení časopisu do databáze Thomson Reuters a přidělení tzv. impakt faktoru, který má časopis dodnes. Kromě toho byl v letech 1996–2001 respektovaným a váženým předsedou České neurologické společnosti, v této roli byl úspěšným arbitrem mnoha

odborných i politických sporů, které dokázal svým výjimečným mediačním talentem uhasit i v některém z pokročilých stadií. Kromě toho byl od roku 1988 členem Evropské neurologické společnosti a od roku 1999 je členem britské Královské lékařské společnosti.

Karel Urbánek se během celé své profesní kariéry s mimořádnou láskou a trpělivostí věnoval výchově mladých talentovaných neurologů, a to jako školitel postgraduálních studentů v oboru neurologie, tak jako mentor mladých lékařů-neurologů, kteří na něj vzpomínají s mimořádným obdivem a respektem. Je vynikajícím rétorem a pedagogem, autorem vynikajících a vysoce ceněných vysokoškolských skript (zejména dodnes používaných *Symptomů a syndromů obecné neurologie*), ale také prvních alternativních výukových didaktických materiálů, filmů a videoatlasů.

Karel Urbánek proslul svou vášnivou láskou k hudbě a výtvarnému umění. Je málo tak informovaných znalců znajících z paměti cesty ceněných skvostů aukčními síněmi, obsahy významných českých a evropských sbírek a cenové relace děl významných malířů a grafiků, na jeho úsudek se lze vždy spolehnout. Jeho sbírka české a evropské grafiky byla proslulá. Ve sběratelském světě naprosto ojedinělým způsobem zajistil její další život a rozkvět, když ji předal svým dvěma žákům, kterým léta vštěpoval nejen odborné

znalosti, ale i vnímání humanity v umění a krásna jako takového.

Karel Urbánek stále působí v akademickém týmu kliniky, je členem řady vědeckých a znaleckých komisí, je vyhledávaným soudní znalcem. Byl a je patrně nejčastějším českým recenzentem neurologických monografií a učebnic, vynikajícím ortografem. Jeho posudky jsou samy o sobě literárním dílem, které je rozkoš číst i tehdy, jsou-li kritické. Sebeironie, černý humor a téměř autentický smysl pro anglický „understatement“ jsou pro něj charakteristické, jak

při psaní, tak i v konverzaci. Jeho bonmot, který pronesl před nedávnou cestou po Číně, o fakultativním rozptylu do vod Žluté řeky, nás bláznivě rozchechtával několik dnů.

Jsme velmi rádi, že ho stále baví chodit s námi do práce, glosovat případy referované na ranním hlášení, mentorovat připravující se atestanty, moudře radit komukoli, kdo jej o radu požádá. Cítíme se s ním tak nějak dobře, zakotveni v historii i současnosti české (a i slovenské) neurologie, jejíž je Karel Urbánek mimořádnou ikonou.

Děkujeme, vážený pane profesore, milý Karle, přejeme hodně zdraví a životního optimismu do dalších společných let.

Ad multos annos!

*Jan Mareš
Andrea Bártková
Petr Hlušík
Petr Kaňovský
Pavel Otruba
za celý kolektiv Neurologické kliniky
LF UP a FN Olomouc*